

فهرست مطالب / ۱

تحول قدرت

دولت و حاکمیت از سپیده‌دمان
تاریخ تا عصر جهانی شدن

دکتر حسین رحمت الهی

نشر میزان

سرشناسه : رحمت الهی حسین .
عنوان و نام‌پدیدآور : تحول قدرت، دولت و حاکمیت از سپیده دمان تاریخ
تا عصر جهانی شدن / حسین رحمت الهی.
مشخصات نشر : تهران، میزان، چ ۱، ۱۳۸۸، چ ۲، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری : ۳۵۶ ص
فروست : نشر میزان ۳۷۱
شابک : 978-964-511-170-8
وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا
موضوع : دولت - جهانی شدن
موضوع : حاکمیت - علوم سیاسی
رده‌بندی کنگره : JC۱۱
رده‌بندی دیویی : ۳۲۱/۱
شماره کتابشناسی ملی : ۱۶۹۷۴۶۱

هرگونه تکثیر (اعم از چاپ، کپی، فایل الکترونیکی و...) از این اثر بدون اخذ مجوز
از ناشر خلاف قانون بوده و پیگرد قانونی دارد.
لطفاً در صورت مشاهده، موارد را به شماره تلفن‌های ذیل اطلاع دهید.

۳۷۱

نشر میزان
تحول قدرت

دکتر حسین رحمت‌الهی

چاپ دوم: زمستان ۱۳۹۸

شماره: ۲۰۰ نسخه

قیمت: ۶۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۱-۱۷۰-۸

دفتر مرکزی: خ شهید بهشتی، بعد از چهارراه سهروردی، خ کاوسی‌فر، کوچه نکبسا، پلاک ۳۲، تلفن ۸۸۵۴۹۱۳۱
فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخرآزی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۰
واحد پخش و فروش: خیابان سمیه، بین مفتح و فرصت، پلاک ۱۰۴، تلفن ۸۸۳۴۹۵۲۹-۳۱
پست الکترونیکی: mizannasher@yahoo.com وب سایت: www.mizan-law.ir

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ
الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ
«سورة حديد، آية ٢٥»

تقدیم به:

پدرم ؛ که از او دیانت بدون هیاهو، نیک اندیشی، راست گفتاری و درست کرداری و وفای پدری آموختم ... هم او که مرا با کتاب، عرفان، شعر، میهن دوستی و لذت آگاهی آشنا کرد... هیچگاه دعاهای نیمه شب او را در سکوت و اشک‌هایش را فراموش نمی‌کنم ...

مادرم ؛ که از او حس مسئولیت، نظم، مردم‌دوستی و مردم‌داری، صبوری و قناعت آموختم...

همسرم؛ که همچون رفیقی مهربان، همیشه یاورم بوده است؛ ضعف‌ها و کاستی‌هایم را با بزرگواری چشم پوشیده و هرگز بر نداشته‌ها حسرت نخورده است. من همیشه از یقین و رابطه مستحکم او با خدا درس گرفته‌ام...

فرزندانم؛ که دست مهربان حق، آنها را همچون باران بهاری بر تابستان زندگی من جاری ساخته است ... من برای موفقیت و بهروزی آنها آرزوها دارم ...

دانشجویانم؛ که چشمان امیدوار من برای ساختن این سرزمین، بر مسیری افتاده است که آنها بر آن گام بر می‌دارند.

و تمامی آنان که برای سربلندی این سرزمین و بهروزی مردمان آن رنج کشیدند و هزینه پرداختند ... حتی جانشان را ...

«یادشان زمزمه نیمه شب مستان باد»

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۳
فصل اول: دولت.....	۱۵
مبحث اول: تحول مفهوم دولت در نظر (از نظریه ارگانیک تا نظریه مکانیکی).....	۱۸
گفتار اول: دولت در اندیشه سیاسی باستان.....	۱۹
۱. افلاطون.....	۱۹
۲. ارسطو.....	۲۱
۳. اندیشه سیاسی در دوره یونانی مآبی و دولت رومی.....	۲۲
۴. سنت آگوستین.....	۲۵
۵. آکوئیناس.....	۲۸
گفتار دوم: دولت در اندیشه سیاسی عصر جدید.....	۲۹
۱. دولت در اندیشه سیاسی ماکیاولی.....	۳۱
۲. دولت در اندیشه سیاسی ژان بدن.....	۳۳
۳. دولت در اندیشه سیاسی توماس هابز.....	۳۴
۴. دولت در اندیشه سیاسی جان لاک.....	۳۷
۵. دولت در اندیشه سیاسی ژان ژاک روسو.....	۳۸
۶. دولت در اندیشه سیاسی هگل.....	۳۹
۷. دولت در اندیشه سیاسی مارکس.....	۴۳
مبحث دوم: تحول دولت در عمل.....	۴۶
گفتار اول - تحول دولت پیش از ظهور دولت مدرن (دولت‌های پیشامدرن).....	۴۷
۱. حکومت‌های نخستین.....	۴۷
۲. ظهور دولت - شهر.....	۴۹
۳. امپراتوری رُم.....	۵۰
۴. قرون وسطا.....	۵۱
۵. دولت فتودالی.....	۵۱
۶. حکومت ملوک الطوائفی.....	۵۳

۵۴ دولت مطلقه.....
۵۸ گفتار دوم: ظهور دولت‌های مدرن
۵۹ بند اول: شاخص‌های دولت مدرن.....
۶۴ بند دوم: تکامل دولت مدرن.....
۶۵ ۱. بحران هویت.....
۶۶ ۲. بحران مشروعیت.....
۶۶ ۳. بحران مشارکت.....
۶۷ ۴. بحران نفوذ (گسترش).....
۶۸ ۵. بحران توزیع.....
۶۹ گفتار سوم: دولت در اندیشهٔ تجدد
۷۰ ۱. تجدد دورهٔ اول (تجدد کلاسیک).....
۷۱ ۲. دورهٔ دوم، تجدد سازمان یافته.....
۷۲ ۳. دورهٔ سوم، تجدد بی سازمان.....
۷۲ گفتار چهارم: دولت در شرق
۷۳ ۱. شیوهٔ تولید آسیایی.....
۷۵ ۲. هجوم قبایل.....
۷۶ ۳. پدر سالاری شرقی.....
۷۹ ۴. استبداد شرقی.....
۸۰ ۵. استعمار و استعمار نو.....
۸۱ گفتار پنجم: موانع تکوین دولت مدرن در خارج از جهان غرب
۸۱ ۱. اروپای شرقی.....
۸۲ ۲. ایران.....
۸۴ ۳. هند.....
۸۵ ۴. چین.....
۸۶ گفتار ششم: دولت مدرن در کشورهای جهان سوم
۹۰ مبحث سوم: تحول ساختاری دولت
۹۱ گفتار اول: ظهور دولت کوچک لیبرال
۹۲ بند اول: زمینه‌های تاریخی و مبانی فکری لیبرالیسم.....
۹۶ بند دوم: اصول نظری دولت کوچک لیبرال.....

فهرست مطالب / ۷

۹۶.....	۱. اقتصاد بازار آزاد.....
۹۷.....	۲. حکومت محدود.....
۹۸.....	۳. تفکیک قوا.....
۹۹.....	۴. تأثیر دولت لیبرال بر روند دموکراسی.....
۱۰۰.....	بند سوم: عملکرد دولت لیبرال.....
۱۰۰.....	۱. آمریکا.....
۱۰۱.....	۲. آلمان.....
۱۰۱.....	۳. ایتالیا.....
۱۰۲.....	۴. فرانسه.....
۱۰۲.....	۵. انگلستان.....
۱۰۳.....	بند چهارم: افول دولت لیبرال کوچک.....
۱۰۴.....	گفتار دوم: دولت بزرگ رفاهی.....
۱۰۶.....	بند اول: اصول نظری دولت بزرگ رفاهی.....
۱۱۰.....	بند دوم: ساختار و عملکرد دولت‌های رفاه.....
۱۱۳.....	بند سوم: افول دولت بزرگ رفاهی.....
۱۱۳.....	۱. دلایل افول دولت رفاهی و اقتصاد مختلط.....
۱۱۹.....	۲. نقد نظریه دولت رفاه.....
۱۲۰.....	۳. گذار از دولت رفاه؛ بدیل‌ها و جایگزین‌ها.....
۱۲۰.....	۳. ۱. بازگشت به اقتصاد بازار و رقابت آزاد.....
۱۲۱.....	۳. ۲. انتقال به اقتصاد کاملاً متمرکز برنامه‌ریزی شده.....
۱۲۲.....	۳. ۳. حرکت به سوی نظام برنامه‌ریزی غیرمتمرکز و نظام خود مدیریتی کارگران.....
۱۲۲.....	مبحث چهارم: تحول نظریه دولت (از رویکرد جامعه محور تا رویکرد دولت محور).....
۱۲۳.....	گفتار اول: نظریه‌های تبیینی دولت (رویکرد جامعه محور).....
۱۲۶.....	۱. مارکسیسم.....
۱۳۱.....	۲. الیتسیم.....
۱۳۴.....	۳. کورپوراتیسم.....
۱۳۶.....	۴. فونکسیونالیسم.....
۱۴۰.....	۵. پلورالیسم.....
۱۴۱.....	۶. پلورالیسم نو.....

- الف. تخصصی شدن حکومت ۱۴۳
- ب. مشارکت عقلانی ۱۴۴
- گفتار دوم: نظریه‌های تجویزی دولت (رویکرد دولت محور) ۱۴۷**
۱. راست نو ۱۴۷
- گرایش گزینش اجتماعی ۱۴۸
۲. محافظه کاری نو ۱۵۲
۳. لیبرالیسم نو ۱۵۶
۴. آنارشیزم نو ۱۶۲
- گفتار سوم: نظریه‌های جدید درباره دولت ۱۶۶**
۱. نهادگرایی ۱۶۶
۲. فراساختارگرایی ۱۷۰
- مبحث پنجم: دولت در آغاز قرن ۲۱ ۱۷۳**
- گفتار اول: دولت حداقل ۱۷۳**
- الف. گرایش راست دولت حداقل ۱۷۴
۱. میلتنون فریدمن ۱۷۵
۲. فردریش فون هایک ۱۷۶
۳. رابرت نوزیک ۱۷۶
- ب. گرایش چپ دولت حداقل ۱۷۷
- یورگن هابرماس ۱۷۸
- گفتار دوم: دولت مجازی (دولت حداقل در عرصه روابط بین الملل) ۱۷۹**
- گفتار سوم: نظریه پسا مدرن دولت ۱۸۲**
- مبحث ششم: چشم‌انداز آینده؛ تحول دولت در عصر جهانی شدن ۱۸۴**
۱. آینده دولت ملی؛ تغییر در مفهوم دولت ۱۸۵
۲. آینده سازمانی دولت؛ تغییر در ساختار دولت ۱۸۵
۳. آینده دولت دمکراتیک؛ تغییر در نظریه دولت ۱۸۷
- فصل دوم: حاکمیت ۱۸۹**
- مبحث اول: کلیات ۱۹۰**
- گفتار اول: تعریف حاکمیت ۱۹۰**

فهرست مطالب / ۹

گفتار دوم: مفهوم حاکمیت.....	۱۹۱
گفتار سوم: انواع حاکمیت.....	۱۹۳
گفتار چهارم: ویژگی‌ها و اوصاف حاکمیت.....	۱۹۵
۱. مطلق بودن.....	۱۹۵
۲. فراگیری و جامعیت.....	۱۹۶
۳. دائمی بودن.....	۱۹۶
۴. جدایی‌ناپذیری.....	۱۹۶
۵. انحصاری بودن.....	۱۹۷
۶. تقسیم‌ناپذیری.....	۱۹۷
مبحث دوم: مبنای حاکمیت.....	۱۹۸
گفتار اول: نگاهی تاریخی.....	۱۹۸
گفتار دوم: نظریه‌های حاکمیت.....	۲۱۰
۱. نظریه‌های حاکمیت الهی (تئوکراتیک).....	۲۱۰
الف. حاکمیت انسان - خدا.....	۲۱۰
ب. حاکمیت انبیاء.....	۲۱۱
ج. مشیت الهی.....	۲۱۱
۲. حاکمیت مردم (دموکراسی).....	۲۱۲
۳. نظریه حاکمیت ملی.....	۲۱۳
مبحث سوم: قلمرو حاکمیت.....	۲۱۴
۱. حقوق طبیعی.....	۲۱۴
۲. اصل خود محدودیتی.....	۲۱۵
۳. محدود شدن حاکمیت بوسیله حقوق بین‌الملل.....	۲۱۶
مبحث چهارم: حاکمیت در دوران جدید.....	۲۱۷
گفتار اول: حاکمیت کثرت‌گرا.....	۲۱۷
گفتار دوم: تحول نظریه کثرت‌گرای حاکمیت.....	۲۱۸
گفتار سوم: انتقاد از کثرت‌گرایی، رویکرد به نو کثرت‌گرایی.....	۲۲۲
گفتار چهارم: جمع‌بندی نظریه‌های حاکمیت در دوران جدید.....	۲۲۴
۱. سنت‌گرایان.....	۲۲۴
۲. کثرت‌گرایان و نو کثرت‌گرایان.....	۲۲۴

۳. جهانی شدن ۲۲۵
- الف. دیدگاه سنتی ۲۲۵
- ب. دیدگاه حاکمیت فرسایشی ۲۲۵
- ج. موافقان زوال حاکمیت و پایان دولت - ملت ۲۲۶

فصل سوم: حاکمیت دولت در دوران جهانی شدن ۲۲۷

مبحث اول: جهانی شدن ۲۲۸

گفتار اول: کلیات ۲۲۸

بند اول: تعریف و مفهوم ۲۲۸

بند دوم: تاریخچه و عوامل مؤثر بر جهانی شدن ۲۳۲

۱. تاریخچه جهانی شدن ۲۳۲

۲. عوامل مؤثر بر پدیده جهانی شدن ۲۳۷

گفتار دوم: نظریه‌های جهانی شدن ۲۴۰

الف. نظریات کلاسیک جهانی شدن ۲۴۴

ب. دسته دوم، نظریه پردازان موضوعی ۲۴۵

ج. نظریه‌های سیاسی و روابط بین الملل ۲۴۷

د. نظریات جدید جهانی شدن ۲۴۸

گفتار سوم: ابعاد، آثار و شاخص‌های جهانی شدن ۲۵۹

۱. بعد فنی و تکنولوژیک ۲۶۰

۲. بعد اقتصادی ۲۶۲

الف. جهانی شدن تجارت ۲۶۴

ب. سرمایه گذاری‌های خارجی ۲۶۴

ج. تقسیم کار بین المللی ۲۶۵

د. اقتصاد بازار آزاد ۲۶۶

ه. شرکت‌های چند ملیتی ۲۶۷

و. تحول سازمانی ۲۶۸

ز. مهاجرت نیروی کار ۲۶۹

۳. بعد سیاسی جهانی شدن ۲۷۴

فهرست مطالب / ۱۱

۲۷۴.....	۱. ۳. قلمرو زدایی و ایجاد شرایط فوق قلمروی
۲۷۶.....	۲. ۳. ورود بازیگران جدید سیاسی
۲۷۸.....	۳. ۳. ایجاد فرهنگ سیاسی نوین
۲۷۸.....	۴. ۳. شکل‌گیری کشور مجازی
۲۸۰.....	۵. ۳. جابجایی قدرت
۲۸۰.....	۶. ۳. کاهش ظرفیت دولت‌ها در اعمال حاکمیت ملی
۲۸۱.....	۷. ۳. تحول شهروندی و هویت ملی
۲۸۲.....	۸. ۳. تحول نقش مدیریتی دولت
۲۸۲.....	۹. ۳. تحول دولت
۲۸۳.....	۱۰. ۳. رهایی امر اجتماعی از سیطره دولت
۲۸۴.....	۱۱. ۳. ورود عناصر غیر تجاری به حوزه اقتصاد و تجارت
۲۸۴.....	۱۲. ۳. گسترش تأثیر پذیری افراد
۲۸۵.....	۱۳. ۳. ایجاد نقش دو گانه برای دولت
۲۸۵.....	۱۴. ۳. چند سویگی نهادهای قدرت و تمرکز زدایی از اقتدار
۲۸۶.....	۱۵. ۳. جهانی‌شدن و قومیت
۲۸۷.....	۱۶. ۳. جهانی‌شدن و ملی‌گرایی
۲۸۹.....	۴. بعد فرهنگی
۲۹۱.....	الف. هویت جهانی و فرهنگ جهانی
۲۹۲.....	ب. توسعه ارتباطات
۲۹۳.....	ج. مصرف‌گرایی
۲۹۴.....	د. فرهنگ قومی، محلی و ملیت‌ها
۲۹۶.....	ه. گسترش حقوق بشر و ارزش‌های جهانی
۲۹۸.....	۵. بعد اجتماعی
۲۹۹.....	الف. جنبش‌های اجتماعی نوگرایانه
۲۹۹.....	ب. مهاجرت‌های گسترده
۲۹۹.....	ج. توجه به مسائل زیست محیطی
۳۰۰.....	د. سازمان‌ها و نهادهای فراملی
۳۰۰.....	ه. توجه به مسائل مشترک ساکنان کره زمین
۳۰۱.....	و. جهانی‌شدن جرم سازمان یافته

۳۰۳..... ۶. شاخص‌های جهانی شدن.....

۳۰۹..... **مبحث دوم: نظریه‌های جهانی شدن و حاکمیت دولت**.....

۳۱۱..... **گفتار اول: موافقان زوال یا محدود شدن حاکمیت دولت**.....

۳۱۷..... **گفتار دوم: نظریه واقع‌گرایان در ارتباط با حاکمیت دولت**.....

۳۱۷..... **گفتار سوم: مخالفان زوال یا محدود شدن حاکمیت دولت**.....

۳۲۵..... ۱. جهانی شدن؛ حاکمیت و کنترل.....

۳۳۱..... ۲. حاکمیت و اقتدار.....

۳۳۳..... ۳. حاکمیت و ستفالیایی؛ جهانی شدن و فقدان حاکمیت اقتدار خارجی.....

۳۳۴..... ۴. حاکمیت حقوق بین الملل؛ شناسایی متقابل و قراردادی.....

۳۳۸..... **نتیجه‌گیری**.....

۳۳۹..... الف. استمرار وجود دولت - ملت‌ها.....

۳۴۲..... ب. چالش‌های جهانی شدن.....

۳۴۵..... ج. واکنش دولت‌ها نسبت به آثار جهانی شدن.....

۳۴۹..... **فهرست منابع**.....